

Ý NGHĨA VU LAN

Phật tử khi nghĩ tới công ơn cao siêu vời vợi của cha mẹ, chúng ta phải hết lòng hết dạ đền đáp. Nếu không đền đáp được nhiều ít ra cũng năm, mười phần chứ không thể nào chúng ta bỏ mặc cha mẹ ra sao thì ra, đó là không biết đạo nghĩa.

VU LAN HIẾU HẠNH

Ý nghĩa Vu Lan

Ảnh: Khánh An

Ngày lễ Vu Lan nói theo nhà đạo là ngày Tự tứ của chúng tăng. Chữ Tự tứ nói đủ là Tự tứ thỉnh, nghĩa là thỉnh cầu những bậc trưởng thượng chỉ dạy mọi lỗi lầm cho mình. Những lỗi lầm đó hoặc là các ngài thấy, các ngài nghe cho đến chưa thấy, chưa nghe mà chỉ nghĩ thôi cũng cứ chỉ. Nếu mình thấy đó là lỗi thật thì mình thành tâm sám hối chứ không dám cãi, không dám bỏ qua. Bởi vậy nên ngày này chư Phật rất vui vì thấy chúng đệ tử có tâm hồn phục thiện, biết cải hối những lỗi lầm. Do đó cũng gọi là ngày Phật hoan hỷ. Đó là ý nghĩa thứ nhất.

Ý nghĩa thứ hai, ngày này là ngày gọi lại lòng hiếu thảo của người con Phật. Bởi vì theo tinh thần kinh Vu Lan, ngày Rằm tháng Bảy chính là ngày Tôn giả Mục Kiền Liên tìm thấy mẹ đang sinh trong kiếp ngã quý khổ đau, mà tự bản thân ngài cứu không được. Ngài mới nhờ Phật chỉ dạy phương pháp cứu độ mẹ.

Nhân đó Phật dạy muốn cứu mẹ thoát khỏi tai ách, phải nên cúng dường chư tăng, ni. Nhờ lực gia trì của tăng, ni phụ giúp cho mẹ ngài chuyển đổi tâm ác, thoát khỏi kiếp ngã quý. Với lòng thành kính của người con thảo, ngài đã thực hiện đúng những lời Phật dạy và mẹ ngài cũng thoát khỏi kiếp ngã quý. Chính nhờ lòng thành đó mà đến Rằm tháng Bảy là ngày Tự tứ của chúng tăng, Phật dạy chúng ta nên cúng dường chư tăng, nhờ chư tăng phụ lực mà thân mẫu trong nhiều đời được siêu thăng. Nên ngày này còn gọi là ngày báo hiếu.

Trong mùa này, mỗi phật tử chúng ta nhớ lại công ơn cha mẹ sinh thành nuôi dưỡng cực khổ,

cho nên chúng ta nhờ sức chú nguyện của chư tăng, ni, nếu cha mẹ có sa vào đường khổ thì nhờ phúc đức này được thoát khỏi. Còn nếu cha mẹ không đi trong đường khổ thì nhờ phúc đức này mà được tăng trưởng thiện căn. Cha mẹ hiện tiền cũng nhờ đó mà tăng trưởng tuổi thọ và phát tâm bồ đề. Đó là ý nghĩa báo hiếu của người con Phật.

Ngày Vu Lan còn có tên là ngày xá tội vong nhân. Đó là ngày tha thứ mọi lỗi lầm, ngày mà mọi người đều ăn năn, xin cải đổi sám hối, mong các vị lớn tha thứ cho. Nhờ ý nghĩa tha thứ những lỗi lầm đó nên cũng chính ngày này chư tăng, ni thành tâm cầu nguyện cho các vong nhân được thoát khỏi những kiếp khổ đau.

Tôi đã kể sơ qua về ý nghĩa của ngày lễ Vu Lan rồi. Bây giờ đi sâu hơn về hạnh hiếu của người con Phật. Nhiều khi quý phật tử thắc mắc, Phật dạy làm con phải hiếu thảo với cha mẹ nhưng quý thầy, quý cô lại bỏ cha bỏ mẹ đi tu, như vậy là bất hiếu rồi, làm sao dạy phật tử có hiếu được?

Không phải vậy. Mới nhìn chúng ta thấy như là bất hiếu nhưng trái lại là chí hiếu. Tại sao? Vì đi tu không có nghĩa là tìm nơi an nhàn để thụ hưởng yên ổn cho riêng mình, mà vì thương cha thương mẹ, thương chúng sinh; muốn tu làm sao tự bản thân mình giải được những phiền não khổ đau, rồi sau đó giúp cha mẹ và hướng dẫn mọi người hướng về con đường đạo đức, bỏ đi những điều tội lỗi. Đó là đền đáp công ơn cha mẹ.

Theo thế gian, hiếu thảo với cha mẹ là lo đủ mọi thứ, nào là cơm ăn, áo mặc, giường chõng, thuốc men... nhưng có người nào lo mà cha mẹ khỏi chết không? Dù nuôi kỹ cách mấy rồi chết cũng phải chết. Theo tinh thần đạo Phật, chúng ta không chỉ có mặt ở một đời này mà còn có

mặt ở vô số kiếp về trước và sau nữa, nên mắt thân này sẽ mang thân khác.

Do đó nếu ngay thân này không biết làm lành thì e rằng đời sau sẽ đọa những đường khổ. Bởi vậy người tu phải làm sao thức tỉnh cha mẹ hướng về con đường lành, để cho cha mẹ có mất đi thì sẽ được hạnh phúc, an vui trong những đời sau.

Tôi thí dụ như cha mẹ năm sáu mươi tuổi, có con mười mấy tuổi phát tâm đi tu, ban đầu cha mẹ buồn trách nhưng sau đó lại tự xấu hổ. Vì nghĩ rằng con mình còn nhỏ nhưng không ham ăn, không ham danh lợi, còn mình già rồi mà vẫn chưa thức tỉnh.

Nghĩ vậy, tự nhiên mình cũng bắt chước, lần lần bớt ham ăn, lại tập ăn chay, bớt ham danh lợi, nhờ vậy mình tu từ từ. Rõ ràng, lúc đầu thì thấy con như dở nhưng càng về sau lại thấy càng hay. Cho nên phần nhiều những gia đình có con đi tu thì dần dần cha mẹ và gia quyến cũng noi đó tu theo. Đó là tinh thần hiếu đễ của người xuất gia.

Người ở thế gian cứ nghĩ nuôi cha mẹ được ấm no, đầy đủ là có hiếu nhưng quên rằng tuổi thọ cha mẹ có giới hạn, tới mức độ nào rồi cũng phải đi. Cho nên làm sao vừa lo cho hiện tại được ấm no mà nghĩ tới tương lai, sau khi cha mẹ bỏ thân này được thân sau cũng phải sáng sủa, tốt đẹp hơn nhiều. Đó mới gọi là người biết lo chân chính, lâu dài. Như vậy tinh thần của người tu không phải là bỏ cha mẹ mà là thương cha mẹ. Vì muốn hướng cha mẹ về đường lành, hướng thân quyến phát tâm bồ đề nên mới đi tu.

Với truyền thống người Việt Nam ta, hiếu thảo là một điều rất thiêng liêng, rất cao cả. Ai biết hiếu thảo với cha mẹ thì mới có thể là một con người tốt ở trong xã hội. Cho nên hiếu thảo là một nền tảng đạo đức rất cần thiết. Thuở xưa cha ông chúng ta cũng từng răn dạy những điều đó. Tôi dẫn một ít đoạn trong ca dao, tục ngữ để quý vị thấy hiếu thảo là điều hết sức quan trọng:

*Nuôi con chẳng quản chi thân
Bên ướt mẹ nằm, bên ráo con lăn
Biết lấy chi đền nghĩa khó khăn
Lên non xấn đá xây lăng phụng thờ.*

Qua bốn câu này, quý vị thấy người bình dân Việt Nam đối với công ơn cha mẹ rất là thấm thiết. “Nuôi con chẳng quản chi thân”, khi cha mẹ nuôi con thì không nghĩ gì tới mình hết, miễn con khỏe mạnh là cha mẹ vui. Con bệnh hoặc bị phiền não hay tật nguyên gì đó thì cha mẹ buồn khổ. Cha mẹ muốn hy sinh thân mình cho con được khỏe mạnh.

Dù cực khổ, khó khăn đến mấy cũng vẫn không nề, không chán. Câu sau “Bên ướt mẹ nằm, bên ráo con lăn”, thật thấm làm sao! Trước những năm 45, ở Việt Nam mình kinh tế rất chật vật, quý vị nào có ở miền quê mới thấy cảnh cha mẹ nghèo ở nhà lá rách, giường chiếu chỉ có một đôi thôi. Con nhỏ chừng một, hai tuổi ban đêm có bệnh hay đái dầm. Khi đái dầm thì ướt, ướt mà không có chiếu thay nên mẹ nằm bên ướt, để con chỗ khô ráo cho nó ngủ ngon.

Cái tình của người mẹ quê như vậy, người không nghĩ đến mình mà chỉ nghĩ làm sao cho con ngủ ngon giấc, con được khỏe mạnh, con chóng lớn lên. Người mẹ xưa đã sống trong cảnh cơ cực đó nên mới nói lên được câu này “bên ướt mẹ nằm, bên ráo con lăn”.

Người mẹ lúc nào cũng trải thân mình cho con cái, quên cả mọi khổ sở, mọi đau đớn, miễn làm sao cho con ăn ngon ngủ được, đó là yên lòng mẹ.

Cha mẹ đối với con đã không kể thân, không nghĩ tới phần của mình thì làm con cái phải làm sao? Chúng ta là con, muốn đền ơn đó thì phải nhớ câu “biết lấy chi đền nghĩa khó khăn, lên non xăn đá xây lăng phụng thờ”. Khi cha mẹ chết rồi mình mới lớn khôn, nhớ ơn cha mẹ không biết làm sao cho nên cạy đá, xây lăng thờ cha phụng mẹ, đó là nói theo người thế gian.

Còn theo tinh thần đạo Phật thì nếu cha mẹ chết rồi, chúng ta ráng làm điều lành, điều phước để hồi hướng cho cha mẹ. Nếu cha mẹ còn sinh tiền, chúng ta lo lắng cho cha mẹ được ấm no, được hạnh phúc, biết quy hướng về Tam bảo, đó là bổn phận của người con hiếu.

Lại một bài nữa:

Công cha nghĩa mẹ cao vời

*Nhọc nhân chẳng quản suốt đời vì ta
Nên người, ta phải xót xa
Đáp đền nghĩa nặng như là trời cao.*

Nghĩa là công ơn cha mẹ rất cao vời, không có gì sánh được. Cha mẹ có khi nào nghĩ rằng tôi nuôi nó chừng ba năm, bảy năm rồi bỏ nó muốn ra sao thì ra đâu. Từ thuở còn bé, nằm nôi cho tới khi lớn khôn, có đôi bạn, có con, vẫn cứ lo. Hết con tới cháu, cho tới đầu bạc phơ, rồi tới ngày tắt thở mới thôi.

Như vậy, để thấy thâm tình cha mẹ đối với con không biết bao nhiêu mà kể. Như vậy bổn phận làm con ta phải làm sao? “Nên người, ta phải xót xa”, khi lớn khôn rồi nghĩ đến công ơn cha mẹ như trời cao, biển rộng. Ân nghĩa đó nặng nề sâu thẳm chứ không phải là thường.

Cho nên người phật tử khi nghĩ tới công ơn cao siêu vời vợi của cha mẹ, chúng ta phải hết lòng hết dạ đền đáp. Nếu không đền đáp được nhiều ít ra cũng năm, mười phần chứ không thể nào chúng ta bỏ mặc cha mẹ ra sao thì ra, đó là không biết đạo nghĩa. Trong đạo Phật thường nhắc nhở, trong năm tội ngũ nghịch thì tội bất hiếu với cha mẹ là đầu.

Tôi dẫn một câu chuyện hiếu thảo hơi lạ để quý phật tử thấy rõ ý nghĩa công ơn cha mẹ như đã nêu:

Ngày xưa có anh chàng nợ vừa dờ, vừa không gặp thời, làm ăn đâu thất bại đó. Gia đình một vợ năm bảy con, nuôi không xuể, thiếu hụt đủ thứ. Cạnh bên có người láng giềng rất hào hiệp, mỗi khi anh túng quẫn anh qua nhà ấy vay mượn, mượn rồi không có tiền trả.

Thời gian sau túng quẫn nữa anh lại qua nữa, nhưng rồi cũng không có tiền trả. Tuy nhiên người hảo tâm kia vẫn cứ cho mượn hoài, đến khi anh nhà nghèo già và chết. Khi ấy anh bị lôi

xuống Diêm Vương, ngục tốt tra khảo sổ sách thì thấy anh nợ người láng giềng quá nhiều, Diêm Vương liền ra lệnh: “Bây giờ chú mày phải sinh trở lại làm trâu kéo cày để đền trả nợ trước”. Anh chàng đó nói:

-Không được, cho làm trâu không đủ trả, xin cho tôi làm cha nó mới đủ trả.

Diêm Vương ngạc nhiên quá:

-Tại sao đã thiếu nợ người ta mà còn đòi làm cha người ta nữa?

Anh chàng liền giải thích:

-Nếu làm trâu thì sống 7, 8 tuổi, cao lắm 12 tuổi là chết. 12 năm kéo cày trả nợ không đủ. Chỉ có làm cha là tôi lo cho đến hết đời, nuôi nấng họ đến hết đời. Hết đời tôi rồi, còn dư bao nhiêu tiền của để lại cho họ luôn. Nếu tôi còn sống dai thì nó có cháu, có chắt tôi cũng nuôi tất. Như vậy mới khả dĩ trả hết bởi nợ to quá.

Như vậy quý vị thấy, làm cha còn nặng hơn làm trâu nữa. Vì làm trâu chỉ giới hạn 7, 8 năm hay 9, 10 năm thôi, còn làm cha là suốt một đời, trả hoài cho đến đời cháu nữa. Và có ai chủmắng gì mình cũng nhận chịu luôn. Nhận hết mọi việc như vậy mới đủ trả.

Câu chuyện có tính cách khôi hài, nhưng qua đó chúng ta thấy công ơn của cha mẹ không thể kể hết, phải không? Cho nên người ta bảo kiếp làm cha mẹ đối với con còn hơn kiếp trâu ngựa nữa chứ không phải là vừa. Vậy mà nhiều khi con không nhớ, không biết, còn phụ rầy, bạc bẽo lại với cha mẹ nữa. Thật là tội lỗi biết bao!

Đã không biết ơn cha mẹ thì ơn xã hội chắc càng không biết. Nếu người không biết ơn nghĩa gì hết thì con người đó gọi là con người gì? Con người vô ơn bạc nghĩa! Đã là người vô ơn bạc nghĩa thì còn dùng được chỗ nào?

Bởi vậy, muốn thành một người tốt đối với xã hội, trước hết chúng ta phải là người con hiếu thảo với cha mẹ. Do biết thương cha mẹ nên mình không đánh lộn, cãi lộn, hút thuốc, uống rượu, làm những việc hư thân khiến cha mẹ buồn. Nhờ thế mà mình thành một người tốt trong xã hội. Thế nên hiếu thảo là bước đầu để xây dựng gia đình tốt đẹp, xã hội văn minh, quốc gia cường thịnh.

Tác giả: **Thiền sư Thích Thanh Từ**

Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 7/2018